

XY Spektrum

Organizacija za spolno i rodno
varijantne osobe

INTERSEKS /MEĐUPOLNO DETE

INTERSEKS / MEĐUPOLNO DETE

Saznanje da ste interseks ili međupolno dete može vas iznenaditi ali važno je znati da niste rođeni "s greškom".

Interseks ili međupolnost su termini koji se koriste za bebe koje su rođene sa fizičkim polnim karakteristikama koje su ili ženske i muške u isto vreme, ili ni muške ni ženske ili su delimično muške ili ženske. Sve te polne karakteristike interseks beba su zdrave varijacije ljudskih polova.

Interseks/međupolna stanja ili atipičnosti polnih odlika može se manifestovati kroz primarne polne karakteristike (kao što su unutrašnji i spoljašnji polni organi i hromozomska i hormonska struktura) i/ili sekundarne karakteristike (kao što su mišićna masa, raspoređenost maljavosti i stas). (Rezolucija o pravima interseks osoba evropskog parlamenta, (2018/2878(RSP).

U medicini i nauci ranije je korišćen termin hermafroditizam koji se i danas može čuti ali se smatra arhaičnim i pogrdnim.

Tretman interseks/međupolnih stanja u Republici Srbiji obavlja se na Institutu za zdravstvenu zaštitu majke i deteta Srbije „Dr Vukan Čupić” u Beogradu (<https://www.imd.org.rs/>). Deca se mogu lečiti i u Univerzitetskoj dečijoj klinici u Beogradu.¹

¹ Univerzitetaska dečija klinika, Tiršova br.10, Beograd, <https://tirsova.rs/>

www.xyspectrum.org

DIJAGNOZE INTERSEKS STANJA

Postoji preko 40 vrsta interseks/međupolnih varijacija, od genetskih, hromozomskih, anatomskih i hormonskih.²

Kao najčešće interseks/međupolne dijagnoze javljaju se:

1. Sindrom neosetljivosti na androgene (androgen insensitivity syndrome, AIS)
2. Sindrom potpune neosetljivosti na androgene (Complete androgen insensitivity syndrome, CAIS)
3. Sindrom parcijalne neosetljivosti na androgene (PAIS)
4. Kongenitalna adrenalna hiperplazija (congenital adrenal hyperplasia, CAH)
5. Klinefelterov sindrom
6. Turnerov sindrom
7. Majer-Rokitanski-Kister-Hauzer (MRKH) sindrom
8. Svajerov sindrom
9. Ovotestisi
10. Hipospadija

Više o ovim i drugim dijagnozama možete pronaći na: www.xyspectrum.org

² Prema poslednje objavljenoj, desetoj, međunarodnoj statističkoj klasifikaciji bolesti i srodnih zdravstvenih problema Svetske zdravstvene organizacije, pojam interseks stanja ne navodi se eksplicitno ali se prepoznaje kroz specifične dijagnoze za atipičan razvoj unutar hromozoma, gonada, hormona i polnih organa. Krajem maja meseca 2019. godine, Svetska zdravstvena organizacija je na svom 72. zasedanju izglasala jedanaestu verziju Međunarodne klasifikacije bolesti (ICD-11). Pre formalnog stupanja na snagu ICD -11 nastupiće period implementacije koji će trajati do 1. januara 2022. godine kada će nova klasifikacija bolesti i zvanično stupiti na snagu, što zapravo znači da će države članice Ujedinjenih nacija biti odgovorne za implementaciju nove verzije na nacionalnom nivou.

KOJA PRAVA IMAM KAO DETE

Svako dete, odnosno maloletnik ima jednaka prava i zaštitu u porodici, društvu i državi, bez obzira na svoja ili lična svojstva roditelja, staratelja i članova porodice.

Zabranjeno je diskriminisati dete, odnosno maloletnika prema zdravstvenom stanju, bračnom, odnosno vanbračnom rođenju, javno pozivanje na davanje prednosti deci jednog pola u odnosu na decu drugog pola, kao i pravljenje razlike prema zdravstvenom stanju, imovnom stanju, profesiji i drugim obeležjima društvenog položaja, aktivnostima, izraženom mišljenju ili uverenju detetovih roditelja, odnosno staratelja i članova porodice.

Ustav Republike Srbije garantuje deci pravo na uživanje ljudskih prava primereno svom uzrastu i duševnoj zrelosti.

Takođe, Ustav propisuje da se prava deteta uređuju zakonom i garantuje detetu niz pojedinačnih prava, npr. pravo na lično ime, upis u matičnu knjigu rođenih, pravo da sazna svoje poreklo, pravo da očuva svoj identitet, zaštitu od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebljavanja, jednakost prava deteta rođenog u braku i van braka.

PORODIČNO PRAVNA ZAŠTITA

Kao interseks/međupolno dete imaš pravo na obezbeđenje najboljih mogućih životnih i zdravstvenih uslova za svoj pravilan i potpun razvoj.

Imaš pravo da blagovremeno dobiješ sva obaveštenja koja su ti potrebna za formiranje tvog mišljenja i na slobodno izražavanje tog mišljenja.

Sa navršениh 10. godinu života možeš slobodno i neposredno izraziti svoje mišljenje u svakom sudskom i upravnom postupku u kome se odlučuje o tvojim pravima a možeš se i obratiti sudu ili organu uprave i zatražiti pomoć u ostvarivanju svojih prava.

PRAVA U OKVIRU ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Zakon o pravima pacijenata garantuje ti brojna prava od kojih izdvajamo:

- **Pravo na dostupnost zdravstvene zaštite**

Prilikom ostvarivanja zdravstvene zaštite, imaš pravo na jednak pristup zdravstvenoj službi, bez diskriminacije.

- **Pravo na obaveštenje i pristanak**

Sa navršениh 15. godina života imaš pravo da od nadležnog zdravstvenog radnika blagovremeno dobiješ obaveštenje, koje ti je potrebno kako bi doneo/donela odluku da pristaneš ili ne pristaneš na predloženu medicinsku meru. U postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite, bez obzira na godine života, imaš pravo na poverljivo savetovanje i bez pristanka roditelja, kada je to u tvom najboljem interesu.

- **Pravo na uvid u medicinsku dokumentaciju**

Sa navršениh 15. godina života imaš pravo uvida u svu svoju medicinsku dokumentaciju iz zdravstvenih ustanova u kojim si lečen/a.

KAKO DA ZAŠTITIM SVOJA PRAVA

Ukoliko smatraš da ti je postupkom zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika, uskraćeno neko od prava iz oblasti zdravstvene zaštite, imaš pravo da zaštitiš svoja prava preko svog zakonskog zastupnika, roditelja ili statelja podnošenjem:

- prigovora zdravstvenom radniku koji rukovodi procesom rada ili direktoru zdravstvene ustanove, odnosno osnivaču privatne prakse
- prigovora savetniku za zaštitu pacijentovih prava³
- predstavke zdravstvenoj inspekciji
- može se pokrenuti postupak zaštite prava pred Republičkim fondom za zdravstveno osiguranje (u prvom stepenu rešava filijala, a u drugom stepenu Republički fond, odnosno Pokrajinski fond za područje autonomne pokrajine)
- pritužbe Zaštitniku građana.

³ Grad Beograd je u skladu sa Zakonom o pravima pacijenata obrazovao Kancelariju za zaštitu prava pacijenata, kao organizacionu jedinicu Gradske uprave grada Beograda. Sedište svih savetnika pacijenata za čitavu teritoriju grada Beograda je u ulici Tiršova br. 1. Više na: <http://www.beograd.rs/lat/gradska-vlast/2040-sekretarijat-za-zdravstvo/>

ODREĐIVANJE LIČNOG IMENA I PROMENA OZNAKE POLA

Sa navršenih 15 godina života imaš pravo da podneseš zahtev za promenu ličnog imena a u našoj zemlji od nedavno je dozvoljena i promena pola osoba- ma sa navršenih 18 godina.

ORGANIZACIJA ZA PODRŠKU INTERSEKS/MEĐUPOLNOJ DECI, ODRASLIMA I NJIHOVIM RODITELJIMA

Od 2017. godine, u Srbiji funkcioniše organizacija "XY Spektrum" (www.xyspectrum.org) koja pruža podršku i osnažuje interseks/međupolne i trans osobe, i senzibilizuje profesionalce, institucije i javnost o pravima interseks/međupolnih i trans osoba.

Organizacija radi i na osnaživanju interseks/međupolne dece i odraslih, kao i njihovih roditelja i rodbine, informiše javnost o aktuelnim dešavanjima, pravnim i administrativnim promenama u zemlji i inostranstvu, kao i o važnim mestima i osobama za interseks/međupolnu zajednicu.

Pozovite nas, tu smo zbog vas.

KONTAKT

office@xyspectrum.org

www.xyspectrum.org

+381 60 613 06 69

O nama

XY Spektrum je osnovan 2017. godine u Beogradu. Organizacija je posvećena promociji prava, unapređenju položaja i kvalitetu života interseks i trans osoba i njihovih porodica.

www.xyspectrum.org

FREE & EQUAL
UJEDINJENE NACIJE ZA LGBTI PRAVA